

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**Aikuinen kaveri -opas Kasvunpilareiden maallik-
kotukihenkilöille**

Essi Rajamäki

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

11/2016

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Essi Rajamäki	Sivumäärä 34 ja 11 liitesivua
Työn nimi Aikuinen kaveri -opas Kasvunpilareiden maallikkotukihenkilöille	
Ohjaava(t) opettaja(t) Anita Saaranen-Kauppinen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Kasvunpilarit Oy Riitta Kokkonen	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tilaajana toimi Kasvunpilarit Oy. Kasvunpilarit tarjoavat lastensuojelun avohuollon tukitoimia Pohjois-Savossa. Kasvunpilareiden toimipiste sijaitsee Kuopion keskustassa. Kasvunpilareiden kohderyhmänä ovat lapset, nuoret ja heidän vanhempansa.</p> <p>Opinnäytetyön tuotoksena syntyi opas Kasvunpilareiden aikuinen kaveri -toimintaan. Oppaaseen on koottu sellaista aineistoa, joista on hyötyä tuleville tukihenkilöille, tukisuhteessa työskenteleville ja markkinointimateriaaliksi. Opas sisältää tietoa tukihenkilötoiminnasta ja miten tukihenkilöprosessi etenee tukisuhteen alkuun. Tukisuhteessa jo oleville tukihenkilöille on oppaaseen koottu ehdotuksia, mitä tukihenkilö ja tuettava voivat yhdessä tehdä ja tärkeitä puhelinnumeroita hätätilanteita varten.</p> <p>Opinnäytetyön aihe tuli suoraan opinnäytetyön tilaajalta Kasvunpilareilta. Opinnäytetyön pohjana toimi harjoittelu, joka pohjautui tukihenkilökoulutukseen, koulutuskertojen suunnitteluun ja opinnäytetyön tietoperustan luomiseen. Harjoittelu sisälsi tutustumista ammatilliseen tukihenkilötyöhön. Opinnäytetyössä on avattu käsitteet ammatillinen tukihenkilö ja vapaaehtoinen tukihenkilö. Opinnäytetyötä varten tehtiin kysely tukihenkilöille, joilla oli tukisuhde. Kyselyn tuloksia hyödynnettiin opinnäytetyössä, siten että niistä koostettiin esimerkki tukisuhteesta.</p>	
Asiasanat nuori, tukihenkilö, lastensuojelu	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme of Civic activities and youth work

ABSTRACT

Author Essi Rajamäki	Number of Pages 45
Title Handbook for the Adult friend activity operated By Kasvunpilarit	
Supervisor(s) Anita Saaranen-Kauppinen	
Subscriber and/or Mentor Kasvunpilarit Ltd Riitta Kokkonen	
<p>Abstract</p> <p>This thesis was made in co-operation with Kasvunpilarit Ltd. Kasvunpilarit offers child welfare support work at Pohjois-Savo. The Office of Kasvunpilarit is located in the center of Kuopio. The focus groups of Kasvunpilarit is children, youth and their parents.</p> <p>The result of this thesis was a handbook for the "Adult friend" activity operated By Kasvunpilarit. The Handbook contains useful information for future mentors, mentors in support relationship and marketing material. The Handbook contains information on mentor activity and what the process is like for a mentor. For mentors in the support relationship the handbook contains suggestions for what to do with the target person and the important phone numbers to be used in case of emergency.</p> <p>The Topic for this thesis was chosen based on a request from Kasvunpilarit. Foundation basis of this thesis is a training, which was based on mentor training, the planning of a mentor training and building knowledge base for this thesis. Training included familiarization with the work of a professional support person. This Thesis outlines the concept of being a professional or volunteer support person. The results came from a survey, which was answered by support staff currently in a support relationship. The results of the survey were used in the thesis to create an example case of a support relationship.</p>	
Keywords youth, support person, child welfare	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Kasvunpilarit ja Kasvunpolku	6
1.2 Kasvunpilareiden palvelut	6
2 TUKIHENKILÖTOIMINTA YLEISESTI	7
2.1 Tukihenkilötoiminta yleisesti	9
2.2 Tukihenkilötoiminnan kohderyhmä	11
2.3 Tukihenkilö ja huoltaja/huoltajat	13
2.4 Lastensuojelun avohuollontukitoimet	13
3 VAPAAEHTOISEN TUKIHENKILÖN TOIMINTA KÄYTÄNNÖSSÄ	14
3.1 Ammatillinen tukihenkilö ja maallikkotukihenkilö	16
3.2 Ammatillisen ja vapaaehtoisen tukihenkilötyön ero työskentelyssä	18
4 KASVUNPILAREIDEN TUKIHENKILÖTOIMINTA	19
4.1 Kasvunpilareiden Akari	19
4.2 Kasvunpilareiden Akari -koulutus	20
4.3 Tukisuhde	21
4.4 Tukihenkilöiden työnohjaus	23
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	24
5.1 Kyselylomake	24
5.2 Kyselyn tuloksia	26
5.3 Opas	26
6 OMAPOHDINTA OPINNÄYTETYÖSTÄ JA OPPIMISKOKEMUKSET	29
6.1 Pohdinta opinnäytetyöstä	29
6.2 Oppimiskokemukset ja oma-arvio opinnäytetyöstä	31
LÄHTEET	33
LIITTEET	35

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni on ajankohtainen, koska Kasvunpilareiden aikuinen kaveri -toiminta on vasta alkuvaiheessa ja tukisuhteita on solmittu vain muutama. Opinnäytetyöni tarkoituksena oli koota opas Kasvunpilareiden aikuinen kaveri -toimintaan. Oppinäytetyöni suoritin Kasvunpilarit Oy -nimisessä yrityksessä Kuopiossa. Suoritin harjoitteluni opinnäytetyöni tilaajalle syksyllä 2015 ja keväällä 2016. Opinnäytetyön aihe oli selvillä heti harjoitteluni alusta lähtien ja opinnäytetyön ideaa työstettiin kevääseen 2016 asti. Opinnäytetyöni tuotos on opas, joka tulee tukihenkilötoimintaan. Oppaan valmistumista olen kuvannut vaiheittain ja miten sitä on mahdollista työstää jatkossa. Tukihenkilötoiminnan virallinen nimi on Akari -toiminta, eli aikuinen kaveri -toiminta. Tukihenkilötoiminnan nimi on saanut alkunsa Kasvunpilareiden Facebook kilpailusta.

Kasvunpilareiden toiveena oli oppaan soveltuminen Akareille, Akariksi haluaville ja markkinointimateriaaliksi. Oppaan teossa olen ottanut huomioon Kasvunpilareiden toiveita ja tietämystä tukihenkilötoiminasta sekä myös muiden organisaatioiden tekemää tukihenkilötoimintaa. Olen tarkastellut muun muassa Mannerheimin lastensuojeluliiton, Po1ntin ja Kuopiossa toimivan Nuorten palvelut ry:n tukihenkilötoimintaa. Selvittänyt miten ne eroavat Kasvunpilareiden tukihenkilökoulutuksesta ja -toiminnasta.

Opinnäytetyöni keskeisiä asioita on avata tukihenkilötyötä ja tukihenkilökäsitteitä sekä miksi tällainen työmuoto on tärkeää lasten ja nuorten keskuudessa. Opinnäytetyöni tutkimuskysymys onkin mikä on Kasvunpilareiden maallikkotukihenkilö? Tähän tutkimuskysymykseen päädyin keskusteltuani opinnäytetyön tilaajan kanssa. Kysymys syntyi pitkän pohdinnan jälkeen. Tutkimuskysymys kuvastaa opinnäytetyötä, jonka yhtenä tarkoituksena on luoda raamit Kasvunpilareiden maallikkotukihenkilötoiminnalle.

1.1 Kasvunpilarit ja Kasvunpolku

Opinnäytetyöni tilaaja on Kasvunpilarit Oy Kuopiosta. Kasvunpilareiden toimisto sijaitsee Käsityökadulla Kuopion keskustassa. Kasvunpilarit omistavat Salla Kolmakow, Hannu ja Irma Timonen. (Kasvunpilarit 2016.) Suoritin harjoittelun Kasvunpilareilla syksyllä 2015 ja 2016. Harjoitteluni aikana pääsin tutustumaan Kasvunpilareiden toimintaan käytännössä. Harjoitteluni aikana työstin myös opinnäytetyötä ja keräsin tietoa tukihenkilötoiminnasta.

Kasvunpilareiden toiminnan lisäksi Riistavedellä sijaitsee nuortenkoti Kasvunpolku. (Kasvunpolku 2016.) Kasvunpolun omistavat Salla Kolmakow, Hannu ja Irma Timonen. Kasvunpolku on perustettu vuonna 2005 ja ensimmäiset nuoret saapuivat talolle loka-marraskuussa 2005. Kasvunpolku on seitsemän paikkainen lastensuojeluyksikkö. Sen toiminnan arvoja ovat oikeudenmukaisuus, ihmisten kunnioittaminen, kodinomaisuus, avoimuus sekä fyysinen ja henkinen koskemattomuus. Kasvunpolussa jokainen nuori huomioidaan yksilönä ja ainutkertaisena persoonana. (Kasvunpolku 2016.)

1.2 Kasvunpilareiden palvelut

Kasvunpilareiden palvelutarjonta lisääntyy ja kasvaa jatkuvasti, uusien työntekijöiden ja työntekijöiden ammattitaidon kautta. Kasvunpilarit tarjoavat monipuolisesti palveluja kaiken ikäisille lapsille, nuorille sekä heidän läheisilleen. Kasvunpilarit tarjoavat laajasti lastensuojelun avohuollon tukitoimia. Opinnäytteeni keskittyy vain yhteen Kasvunpilareiden palveluun eli tukihenkilötoimintaan. Kasvunpilareiden muita palveluita ovat: perheohjaus, perhetyö, intensiivinen perhetyö, avoperhekuntoutus, tapaamistoiminta, ammatillinen tukihenkilötoiminta, jälkihuolto, tuettu asuminen, ryhmätoiminnot, lastensuojelun edunvalvonta, sosiaalityön asiantuntijapalvelut, nuorisopsykiatrinen valmennus, toimintaterapia, eläinavusteinen kuntoutus, työnohjaus ja koulutuspalvelut (Kasvunpilarit 2016).

2 TUKIHENKILÖTOIMINTA YLEISESTI

Tukihenkilötoimintaa järjestävät yhdistykset, liitot ja yritykset. Eri toimijat sijoittuvat eri sektoreihin.. Eri toimijoiden toimintaperiaate määrittää hyvin pitkälti sen kuuluuko toimija yksityiseen sektoriin, julkiseen sektoriin vai kolmanteen sektoriin. Työvoimatutkimuksessa työnantajasektori määrittyy työpaikan tai yrityksen tietojen perusteella yritysrekisteristä. Yksityiseen sektoriin luokitellaan ne, joilla työnantajana on yhtiö, myös valtioenemmistöinen tai kunnan omistama yhtiö, yksityinen henkilö, yritys, säätiö, osuuskunta tai yhdistys sekä itsenäiset yrittäjät ja ammatinharjoittajat. Muut kaksi sektoria ovat; julkinen sektori, johon luetaan valtio ja kunnat (Tilastokeskus 2016). Kolmannella sektorilla toimii kansalaisjärjestöt ja vapaaehtoinen kansalaistoiminta, kolmatta sektoria voi kutsua myös vapaaehtoissektoriksi (Konttinen 2016).

Tukihenkilötoimintaa tarjoavat ovat yleensä yhdistyksiä tai liittojen paikallisjaostoja, yrityksetkin tarjoavat tukihenkilötoimintaa. Tukihenkilötoiminta ei ole suunnattu ainoastaan lapsille tai nuorille, eri kohderyhmiä ovat esimerkiksi vangit, vanhukset, liikuntarajoitteiset ja vammaiset. Painotan kuitenkin käsitteleväni ainoastaan lapsiin ja nuoriin liittyvää tukihenkilötoimintaa opinnäytetyössäni.

Kuopiossa tukihenkilötoimintaa tarjoavat muun muassa Nuorten Palvelut ry, jonka toiminta on zemppari nimeltään. Zemppari ja tuettava tapaavat 2-4 kertaa kuukaudessa. Nuorten Palvelut tukevat toimintaa maksamalla kahvittelukuluja, elokuvalippuja ja muita pieniä kuluja tukihenkilölle ja tuettavalle. Zemppari toimintaa on myös verkossa tehtävää tukihenkilötoimintaa, eli zemppari ja tuettava tapaa internetissä ja käyvät internetin välityksellä keskustelua. (Nuorten Palvelu 2016.)

Po1nt tarjoama tukihenkilötoiminta on jelppari tukihenkilötoimintaa. Jelpparia voi hakea 10–20-vuotias siilinjärveläinen lapsi/nuori. Jelppari toiminnassa Po1nt

maksaa kulukorvauksia jelppareille, jotka raportoivat riittävästi tukisuhteesta. (Po1nt 2016.) Po1ntin toiminta on rajoitettu ikäryhmään ja alueellisesti Siilinjärvelle.

Edellä mainitut toimijat sijoittuvat kolmannelle sektorille, koska ne ovat yhdistyksiä ja järjestöjä. Yrityksistä ne eroavat siten, että ne eivät tavoittele voittoa. Yrityksen toiminnan kannalta on tärkeää saada tuloja ja asiakkaita, jotta toiminta on kannattavaa ja sitä voidaan jatkaa. Yhdistykset eivät pysty maksamaan palkkioita tukihenkilöille koska, yhdistystoiminta perustuu täysin vapaaehtoisuuteen. Yhdistykset kuitenkin yleensä maksavat pieniä kulukorvauksia tukihenkilöille syntyneistä kustannuksista, nämä korvaukset voivat olla esimerkiksi elokuvalipuista tai kahvilla käymisestä syntyneitä kustannuksia. Yhdistyksen taloudellisesta toiminnasta on yhdistyslaissa säädetty ja siitä on oltava maininta yhdistyksen säännöissä tai muutoin välittömästi liittyttävä sen tarkoituksen toteuttamiseen tai, jota on pidettävä taloudellisesti vähäarvoisena (Yhdistyslaki 2016). Alla olevasta kuvasta näkee miten eri sektorit ja toimijat vaikuttavat yhteiskuntaamme ja mihin sektoriin sijoittuvat yhdistykset ja yritykset. Alla oleva kuva havainnollistaa miten tiivistä eri sektorit toimivat keskenään. Yksityinen sektori poikkeaa siten, että siellä toimii yrityksiä, jotka tarjoavat palvelujaan ostopalveluina esimerkiksi kunnille.

(Virtuaali amk 2016.)

2.1 Tukihenkilötoiminta yleisesti

Maallikkotukihenkilö on ihminen, joka omalla tietämyksellään ja taidollaan on tukena toiselle ihmiselle. Tukihenkilö ei ole terapeutti tai kriisityöntekijä, vaan tukihenkilönä toimiminen on tuettavan rinnalla kulkemista, kuuntelemista ja lähellä oloa (Lahtinen 2003, 6, 15). Maallikkotukihenkilötoiminta on perinteinen ja laajasti käytetty vapaaehtoistoiminnanmuoto. Toimintaa järjestävät monet sosi- aali- ja terveysalan järjestöt ja kunnat (Korhonen 2005,7).

Kartoittaessani eri toimijoita, jotka tarjoavat tukihenkilötoimintaa, huomasin tuki- henkilötoimintaa järjestäviä yrityksiä olevan vähän. Yritysten tarjoama tukihenki- lötoiminta on yleensä ammatillista tukihenkilötoimintaa. Yhdistyksiä ja järjestöjä löysin paljon, jotka tarjoavat tukihenkilötoimintaa eri alueilla ja eri kohderyhmille. Tukihenkilötoiminta on vapaaehtoistyötä, vapaaehtoista tukihenkilötoimintaa voidaan järjestää lastensuojelun avohuollontukitoimena varhaisen tuen näkö- kulmasta. Vapaaehtoisen tukihenkilötoiminnan lähtökohtana on lapsen ja nuo- ren etu ja kasvun ja kehityksen tukeminen arjessa.

Tukihenkilötoimintaa järjestävät monet eri yhdistykset ja yritykset, näistä muu- tama esimerkkinä Mannerheimin lastensuojeluliitto, Suomen Punainen Risti, Suomen mielenterveysseura ja Pelastakaa lapset ry. Tukihenkilötoiminta on laajasti käytetty tukimuoto lapsille ja nuorille. Tukihenkilötyö voi olla vapaaeh- toista tai siitä voidaan maksaa palkkio tai kulukorvaus. Tukihenkilötoiminnasta tehdään aina kirjallinen sopimus, jossa käy ilmi tapaamiskertojen tiheys ja toi- minnan tavoitteet. (Terveystien ja hyvinvoinnin laitos 2016.)

Tukisuhde on ihmissuhde, joka perustuu kahden ihmisen väliseen vuorovaiku- tukseen. Tukisuhteen lähtökohtana on lapsen tai nuoren tarve aikuisen läsnä- ololle (MLL 2016). Tukihenkilötyö perustuu yksilöohjaukseen, koska tukihenkilö

tapaa aina lapsen tai nuoren kahdestaan ja on valmis kuuntelemaan lasta tai nuorta. Yksilöohjauksen lähtökohtana on kahdenkeskinen vuorovaikutus (Hypönen & Lindén 2009. 30). Tukihenkilö on turvallinen ja luotettava aikuinen lapselle tai nuorelle. Tukihenkilötoiminta on yhdessä tekemistä, harrastamista, kuuntelemista, kannustamista ja keskustelutuokioita. Tukihenkilöstä hyötyvät eniten sellaiset lapset ja nuoret, joilla on vähän luotettavia aikuisia tai ystäviä ympärillään.

Maallikotukihenkilötyö voi olla ennaltaehkäisevää tai korjaavaa toimintaa. Ennaltaehkäisevä voi tarkoittaa sitä, että lapsella tai nuorella on huomattu ongelmia esimerkiksi koulun käynnissä, sosiaalisissa tilanteissa tai muita vastaavantilaisia ongelmia. Ennaltaehkäisevässä pyritään avustamaan lasta tai nuorta tilanteissa, jotka tuntuvat vaikeilta tai kasvatetaan erilaisia elämässä tarvittavia taitoja, kuten sosiaalisia taitoja. Korjaavatyö voi olla sitä, että tukihenkilö auttaa lasta tai nuorta toipumaan elämää mullistavasta tapahtumasta, kuten vanhempien ero, sairaus, koulukiusaaminen tai muu tilanne. Tukihenkilön tehtävä ei ole parantaa lasta tai nuorta, vaan saada tuettava innostumaan esimerkiksi harrastuksesta tai avustaa lasta tai nuorta vaikeissa tilanteissa esimerkiksi sosiaalisessa kanssakäymisessä. Ammattituki ei aina ole paras ratkaisu lapsen tai nuorten tilanteissa. Maallikotukihenkilöstä voi olla enemmän hyötyä lasten ja nuorten tilanteissa kuin ammatillisesta tukihenkilöstä, koska maallikotukihenkilöllä ei tarvitse olla alalle koulutusta vaan oma tieto ja taito voivat auttaa lasta tai nuorta paremmin kuin ammatillinen apu. (Korhonen 2012, 14)

Vapaaehtoinen tukihenkilötoiminta ei ole ongelmakeskeistä vaan tukihenkilöstä voi olla apua harrastuksen löytämiseen tai muissa vaikeissa asioissa ja tilanteissa tukemista. Lasta tai nuorta voi jännittää tutustuminen esimerkiksi uuteen harrastukseen yksin, tukihenkilön mukana olo harrastuksessa voi helpottaa harrastuksen aloittamista. Tukihenkilötyön yleisimpinä lähtökohtina ovat lapsen tai nuoren huomioiminen, kuuntelu ja kommunikointi.

Tukihenkilö on lasta tai nuorta varten, mutta tukihenkilön on huomioitava myös huoltaja/huoltajat ja heidän asettamansa säännöt ja ohjeet. Tukihenkilön on tärkeä muistaa, että huoltajalla/huoltajilla on aina vastuu lapsesta tai nuoresta.

Tukihenkilön on sitouduttava noudattamaan perheen sääntöjä ja arvoja. Tukihenkilön on hyvä pitää huoltaja/hoitajat ajan tasalla lapsen tai nuoren asioista. Lasta tai nuorta voi kannustaa kertomaan itse mitä tapaamiskerralla on tehty ja mitä mieltä lapsi tai nuori on ollut tekemisestä. Tukihenkilöllä on vaitiolovelvollisuus, joten tukihenkilö ei voi kertoa luottamuksellisia asioita eteenpäin. Joissakin tilanteissa tukihenkilön on kerrottava huoltajalle/hoitajille lapsen tai nuoren asioista, etenkin niissä tilanteissa, jolloin lapsen tai nuoren terveys on vaarassa vaarantua tai jotain muuta huolestuttavaa ilmenee lapsen tai nuoren käytöksessä.

2.2 Tukihenkilötoiminnan kohderyhmä

Tukihenkilötoiminnalle on monenlaisia kohderyhmiä, mutta opinnäytetyössäni keskityn ainoastaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan toimintaan. Lapsista ja nuorista on monenlaisia määritelmiä, siitä mihin ikään asti on lapsi ja milloin on nuori. Olen avannut lapsen ja nuoren käsitteitä ja ikä määritelmää. Apunani olen käyttänyt Tony Dunderfeltin elämänkaaripsykologia teosta.

Dunderfeltin mukaan 3-12 -vuotias lapsi on alkanut itsenäistymään. Alle kolmevuotias luokitellaan taaperoksi. Kolmannen ikävuoden jälkeen lapsella on lisääntynyt puhe ja puheen kautta lapsi osaa ilmaista pitempiä ja monimutkaisempia ajatuskokonaisuuksia. Lapsi alkaa ymmärtämään julkituotuja ja julkituomattomia sosiaalisia sääntöjä ja normeja sekä asenteita ja käyttäytymiseen liittyviä tapoja. (Dunderfelt 2011. 73–74.)

Kouluiässä lapsi alkaa yhä enemmän harjoittelemaan itsenäistymistään. Kouluympäristö ja kaveripiirit muokkaavat lasta yhä enemmän. Lapsen kehityksen kannalta on tärkeää tukea tätä kehitysvaihetta ja antaa pikku hiljaa lapselle vastuuta, kuitenkin vanhemman/vanhempien on asetettava rajoja ja sääntöjä lapselle. Lapsi alkaa myös mahdollisesti enemmän liikkumaan yksin tai harrasta-

maan, jolloin lapsi omaksuu myös näistä piireistä roolimalleja, käyttäytymisen ja ajattelunmalleja.

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista määrittää lapsen alle 18-vuotiaaksi. Suomi on allekirjoittanut yleissopimuksen lapsen oikeuksista, joten siihen kirjattut asiat pätevät työskentelyssä lasten ja nuorten kanssa. Yleissopimuksessa valtio takaa lapselle hänen hyvinvoinnilleen välttämättömän suojelun ja huolenpidon. Lasta koskevia päätöksiä tehtäessä on otettava huomioon lapsen etu. (Unicef 2016, 7.)

Yleissopimuksen mukaan kaikki alle 18-vuotiaat ovat lapsia, mutta en usko että moni 15-vuotias haluaa että häntä kutsutaan lapseksi. Tämän vuoksi olen rajannut lapsuuden Dunderfeltin teoriaa soveltaen loppumaan 12-ikävuoteen. Tämä on helpottanut itseäni monien käsitteiden määrittelyssä.

Nuorisolaissa on määritelty, että kaikki alle 29-vuotiaat ovat nuoria (Nuorisolaki 2016). Dunderfelt on rajannut nuoruuden 12–20 -ikävuoteen. Tällä aikavälillä nuoren keho kehittyy ja nuori itsenäistyy. Alkaa erkaantua vanhemmistaan. Kaverilla on suuri vaikutus nuoren kehitykseen ja arvojen oppimiseen. Nuoruus on aikaa, jolloin pitää ikään kuin oppia uudestaan elämään. Nuoren on opittava ohjaamaan elämäänsä oman yksilöllisyytensä kautta yhä tietoisemmin suhteessa muihin ihmisiin, luontoon ja koko maailmankaikkeuteen. (Dunderfelt 2011, 84–85.)

Nuoruus on kehityksen aikaa, nuoren keho ja mieli muuttuvat lapsesta kohti aikuisuutta. Nuorilla tulee myös vastuita, ensimmäinen näistä tulee täytettyään 15 vuotta. 15-vuotiaana nuori on vastuussa omista rikoksistaan ja vastaa seurauksista itse. Nuoren päätettyä peruskoulun, nousee itsenäistyminen ja vastuunotto merkittävään rooliin. Peruskoulun jälkeen nuori hakeutuu opiskelupaikkaa ja aloittaa omien asioidensa hoitamisen itse. Nuoruuden myllerryksessä onkin tärkeää, että nuorella on ympärillään turvallisia ja luotettavia aikuisia. Vanhempien rooli on myös merkittävä nuoruudessa, nuori tarvitsee edelleen rajoja ja rakkautta vanhemmalta/vanhemmiltaan.

2.3 Tukihenkilö ja huoltaja/huoltajat

Tukihenkilö on ensisijaisesti lasta tai nuorta varten, mutta tukihenkilön on pysyttävä kommunikoimaan huoltajan/huoltajien kanssa esimerkiksi tappamiskerroista ja niiden sisällöstä. Huoltaja/huoltajat voivat myös kertoa mitä mieltä lapsi tai nuori on tukihenkilöstä ja minkälaisella mielellä lapsi tai nuori on palannut tapaamiskerroilta. Huoltaja/huoltajat ovat vastuussa lapsesta tai nuoresta, joten heidän on hyvä tietää missä tukihenkilö ja tuettava liikkuvat. Tukihenkilön ei ole tarkoitus tehdä huoltajan tai huoltajien kasvatustyötä, ainoastaan olla tukena huoltajalle/huoltajille ja tukea lapsen tai nuoren kasvua ja kehitystä. Tukihenkilöt ovat puolueettomia eivätkä he puutu tuettavan perheen toimintatapoihin tai arvostele niitä. Tukihenkilö ei puutu myöskään tuettavan ja hänen huoltajan/huoltajien ja ammattityöntekijöiden väleihin. Tukihenkilö on tasa-arvoinen kaikkia ihmisiä kohtaan. Tukihenkilön täytyy osata keskustella lapsen tai nuoren kanssa vaikeistakin asioista provosoimatta lasta tai nuorta. (Korhonen 2012, 14–15.)

2.4 Lastensuojelun avohuollontukitoimet

Vapaaehtoista tukihenkilötoimintaa järjestävät jotkin toimijat osana lastensuojelun avohuollontukitoimia. Vapaaehtoista tukihenkilötoimintaa järjestään omana toimintanaan, jolloin se on vapaamuotoisempaa. Tukihenkilötoiminnan ollessa osa lastensuojelun avohuollontukitoimia, tulevat tuettavat yleensä sosiaalityöntekijän kautta.

Lastensuojelua ohjaa lastensuojelulaki, joka määrittää lastensuojelun seuraavasti. Lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (Lastensuojelulaki 2016). Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi pyritään

ehkäisemään varsinaisen lastensuojelun tarvetta. Ehkäisevällä lastensuojelulla tarjotaan apua ja tukea riittävän varhain, jolloin ehkäistään ongelmien syntymistä tai pahenemista. Tärkeä tehtävä ehkäisevän työn toteuttamisessa on neuvollalla, päivähoidolla ja koululla. Vastuu lapsen hyvinvoinnista on ensisijaisesti lapsen vanhemmilla ja huoltajilla. Heidän velvollisuutenaan on vastata lapsen kasvatuksesta ja huolenpidosta. Heillä on oikeus myös yksin määrätä siitä, miten lapsen kasvatusta ja huolenpito järjestetään. Lastensuojelulaissa korostetaan, että yhteiskunnan on pyrittävä tukemaan vanhempia tässä tehtävässä ja tarjottava perheelle tarpeellista apua riittävän varhain. Lapsi ja perhe on myös tarvittaessa ohjattava lastensuojelun piiriin. Kun viranomaisen puuttuu perheen yksityisyyteen toteutettaessa lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua, on päätöksiä tehtäessä aina otettava huomioon riittävällä tavalla vanhempien ensisijainen velvollisuus ja oikeus määrätä lapsensa hyvinvoinnista ja kasvatuksesta. Viranomaisen on siis pyrittävä kaikin tavoin edesauttamaan, että vanhemmat voivat toteuttaa kasvatustehtävänsä myös silloin, kun järjestetään lastensuojelulain mukaisia palveluja. Vuonna 2015 on tullut uusi säädös, joka mahdollistaa lapsen huostaanoton kiireellisenä avohuollon tukitoimena. (THL 2016).

Lastensuojelun avohuollon tukitoimia tarjoavat erilaiset yritykset, yhdistykset, kaupungit ja kunnat. Lastensuojelun avohuollontukitoimia voivat olla esimerkiksi perheohjaus, ammatillinen tukihenkilötoiminta ja tukiperhetoiminta. Näillä esimerkkitoiminnoilla pyritään vanhempien tukemiseen kasvatustyössä ja varhaisessa vaiheessa havaitsemaan lapsen tai nuoren tarpeet, ongelmat ja vaarallinen käytös itseään ja muita kohtaan. Lastensuojelun asiakkaana oleminen ei tarkoita automaattisesti sitä, että lapsi tai nuori on otettu huostaan. Huostaanotto tulee ajankohtaiseksi, jos avohuollon tukitoimet eivät riitä tai vanhempi tai vanhemmat eivät pärjää lapsen kanssa.

3 VAPAAEHTOISEN TUKIHENKILÖN TOIMINTA KÄYTÄNNÖSSÄ

Tukihenkilötoiminnan järjestäminen on laaja prosessi, jossa on otettava huomioon tarve, saatavuus ja onko tukihenkilöehdokkaita tarpeeksi. Tukihenkilötoimintaa ohjaavat eri lait kuten, sosiaalihuoltolaki, lastensuojelulaki ja nuorisolaki. Nuorisolaissa sanotaan, että on tuettava nuoren kasvua ja itsenäistymistä, edistettävä nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parannettava kasvu- ja elinoloja. Sosiaalihuoltolakiin on kirjattu, että erityistä tukea tarvitsevalle lapselle tai hänen perheelleen voidaan järjestää vertaisryhmätoimintaa sekä tukihenkilö tai perhe lapsen terveyden tai kehityksen turvaamiseksi. Lastensuojelulakiin on konkreettisesti kirjattu eri kohtiin lapsen tukemisesta hänen elämässään. Ehkäisevässä lastensuojelussa pyritään edistämään ja turvaamaan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. (Finlex 2016).

Ennaltaehkäisevässä toiminnassa on tarkoitus puuttua riskeihin ajoissa ja niiden ratkaiseminen yksilötasolla. Keskeisen varhaisen puuttumisen toimintaperiaate on yksilön paikantaminen huolen kohteeksi ja nopea reagointi hänen ongelmiinsa (Reivinen & Vähäkylä 2013. 72–73). Tukihenkilöiden ei tarvitse yksin jaksaa heidän työssään, vaan Kasvunpilarit tarjoavat työnohjausta ja henkilökohtaista ohjausta. Kasvunpilarit huolehtivat myös mahdollisista lastensuojeluilmoituksista, tukihenkilön ei tarvitse tehdä ilmoitusta omalla nimellään. Lastensuojeluilmoitus voi tulla siinä kohtaan ajantasaiseksi, jos lapsen tai nuoren kotona havaitaan puutteita, väkivaltaa tai muita asioita, jotka oikeuttavat lastensuojeluilmoitukseen. Lastensuojeluilmoitus on myös niissä kohdin ajankohtainen, jos lapsi vahingoittaa tarkoituksella itseään/muita tai on päihteiden vaikutuksen alainen tapaamiskerralla.

Tukihenkilötoimintaa järjestäville tahoille tulee eri kautta lapsia ja nuoria, jotka tarvitsevat tukihenkilöä. Osalle tulee yhteydenotto sosiaalityöntekijältä tai muulta lapsen tai nuoren kanssa toimivalta henkilöltä tukea tarvitsevasta lapsesta tai nuoresta. Toisilla toimijoilla on nettisivuillaan mahdollisuus hakea tukihenkilöä itse. Kumpikin on yleisesti käytetty menetelmä tukisuhteiden solmimiseen.

Maallikkotukihenkilö ja tuettava tekevät erilaisia asioita tapaamiskerroilla, kuten käyvät elokuvissa, kahvilla tai juttelevat. Tapaamiskertojen suunnittelu ja sopiminen tapahtuvat aina tapaamiskerran päätteeksi. Tapaamiskertojen lähtökoh- tana on yhdessä oleminen ja tekeminen. Tuettavan harrastemaksut menevät sosiaalihuollon harrasterahasta ja kunnalta laskutetaan tukihenkilöstä johtuvat kustannukset. Toiminta on suunniteltu siten, että siitä on hyötyä nuorelle. Aina toiminnan ei tarvitse olla maksullista, koska tukihenkilö voi olla avustamassa koulutehtävien tekemisessä tai ajanviete voi olla leikkipuistossa käyntiä tai ihan vain puiston penkillä juttelua.

Tapaamiskerta voi alkaa sillä että tukihenkilö tapaa tuettavan kaupungilla tai hakee hänet kotoa. Tapaamiskerta voi olla ennakolta suunniteltu tai tukija ja tuettava pohtivat tapaamisen alussa mitä tekevät tai tuettavalla on toiveita tai suunnitelmia tapaamiskerralla. Tärkeintä on, ettei tukihenkilö painosta tuetta- vaa, jollei tuettava halua tehdä jotain tai ei uskalla. Tukihenkilö on tuettavalle kuitenkin tärkeä aikuinen.

Ylen tekemä haastattelu Mannerheimin lastensuojeluliiton tukihenkilöistä avaa tukihenkilötyötä hyvin, koska Mannerheimin lastensuojeluliitolla on kokemusta pitkältä aikaväliltä maallikkotukihenkilötyöstä. Radiohaastattelussa on kuvattu tukihenkilösuhdetta, aktiviteetteja ja tukea mitä tukihenkilöt saavat Mannerhei- min lastensuojeluliitolta. Samankaltaisuutta Kasvunpilareiden tukihenkilötoimin- taan löytyy paljonkin, mutta suurimpana erona on Kasvunpilareiden maksama palkkio tukihenkilöille, kun Mannerheimin lastensuojeluliiton tukihenkilötoiminta on täysin vapaaehtoista. Haastattelussa on kaksi tukihenkilöä ja he kuvaavat tukisuhteitaan hyvin ja nuorisotyönkoordinaattori pystyy kertomaan vähän laa- jemmin tukihenkilötoiminnasta niin käytännön tasolla kuin myös miten kaikki tapahtuu hallinnon tasolla. (Solja 2012).

3.1 Ammatillinen tukihenkilö ja maallikkotukihenkilö

Tukihenkilöitä on kahdenlaisia, on ammattitukihenkilöitä ja vapaaehtoisia tukihenkilöitä. Näiden kahden toiminnan erona on se, että ammatillinen tukihenkilö on koulutettu henkilö, jolla on kokemusta alalla työskentelystä. Ammatillinen tukihenkilö on sosiaali-, terveys- tai kasvatusalan ammattilainen, jolla on kokemusta lasten ja nuorten kanssa työskentelystä. Vapaaehtoisella tukihenkilöllä ei tarvitse olla koulutusta alalle. Tukihenkilöksi sopii luotettava ja turvallinen aikuinen, joka haluaa toimia tukihenkilönä. Tukihenkilöllä on oltava riittävän tasapainoinen elämäntilanne, tarpeeksi aikaa tukihenkilötoiminnalle ja motivaationa vilpitön halu toimia maallikkoauttajana. (THL 2016).

Ammatillisessa tukihenkilötyössä on enemmän tavoitteita, vastuuta ja enemmän nuoren kasvattamista ja ohjaamista oikeaan suuntaan. Vapaaehtoinen tukihenkilötyö on vapaampaa ja toiminta ei keskity ongelmiin tai lapsen ja nuoren opettamiseen. Vapaaehtoisessa tukihenkilötyössä on muistettava, ettei se ole ongelmalähtöistä. Vapaaehtoista ja ammatillista tukihenkilöä yhdistää se, että molemmissa työmuodoissa on tärkeää kuunnella lasta tai nuorta ja olla tukena lapselle ja nuorelle hänen elämässään. Lastensuojelulaki ohjaa ja asettaa enemmän tavoitteita ammatilliselle tukihenkilötoiminnalle kuin vapaaehtoiselle tukihenkilötoiminnalle. Lastensuojelulain (36§) on määritelty lapsen/nuoren ja hänen perheen mahdollisia palveluja ja yksi näistä on tukihenkilötoiminta. (Lastensuojelulaki 2016.)

Ammatillinen tukihenkilö voi olla lapselle tai nuorelle avuksi esimerkiksi oman asunnon etsimisessä, koulunkäynnin tukemisessa, ammatin hankinnassa tai työelämään sijoittumisessa. Ammatillisessa tukihenkilötoiminnassa tukihenkilö osallistuu nuoren asiakassuunnitelmapalaveriinhin ja tuo niissä omia havaintojaan esille yhdessä nuoren kanssa. Vapaaehtoista tukihenkilöä ohjaa myös lastensuojelulaki, mutta hänen työtehtävänsä eivät määräydy lain mukaan, vaan lapsen tai nuoren henkilökohtaisten toiveiden ja tarpeiden mukaan. Vapaaehtoisessa tukihenkilötyössä tukihenkilö osallistuu ainoastaan välipalaveriinhin, joissa tarkastellaan tavoitteiden saavuttamista, niiden muokkausta tai tukihenkilösuhteen päättämistä.

Ammatillinen ja vapaaehtoinen tukihenkilötoiminta pohjautuvat molemmat vapaaehtoisuuteen. Ammatillisessa tukihenkilötoiminnassa nuoret ovat 18-vuotiaita ja kuuluvat lastensuojelun jälkihuollon asiakkaiksi, eli heidät on aikanaan sijoitettu pois kotoa laitokseen tai perheeseen. Nuoren täytettyä 18 vuotta päättyy sosiaalityöntekijän tekemä huostaanotto, jolloin nuori muuttaa pois sijoitus paikastaan. Nuori muuttaa lastensuojelulaitoksesta omaan kotiin, vanhempiensa luokse tai tukiasuntoon. Tässä vaiheessa hänelle tarjotaan mahdollisuutta ammatilliseen tukihenkilöön. Tukiasunnossa asuvalle nuorelle hankitaankin tukihenkilö, joka ohjaa nuorta oman talouden hoitamisessa. Tukihenkilö voi olla tukiasunnossa asuvalle nuorelle ehtona, muuttamiseen tukiasuntoon.

3.2 Ammatillisen ja vapaaehtoisen tukihenkilötyön ero työskentelyssä

Ammatillinen tukihenkilö tapaa tuettavaansa useammin kuin vapaaehtoinen tukihenkilö tapaa omaa tuettavaansa. Ammatillinen tukihenkilö voi tavata useamman kerran viikossa tuettavaansa, kun vapaaehtoinen tukihenkilö ja tuettava voivat tavata vaikka kerran kuussa. Ammatillinen tukihenkilö avustaa ja on enemmän tukena tuettavalle, kuin vapaaehtoinen tukihenkilö. Ammatillinen tukihenkilö voi lähteä nuoren mukaan esimerkiksi Kelaan avustamaan nuorta asioidensa hoidossa. Vapaaehtoiselle tukihenkilön toimenkuvaan ei kuulu nuoren asioiden hoito tai niissä avustaminen. Vapaaehtoinen tukihenkilö ja tuettava voivat keskustella asiasta ja etsiä yhdessä tietoa tuettavan kanssa.

Ammatillisella tukihenkilöllä on enemmän vastuuta ja tapaamiskertojen raportointi tapahtuu laajemmin kuin vapaaehtoisessa tukisuhteessa. Ammatillisen tukihenkilön raportointi yhdistetään nuoren tietoihin, josta sosiaalityöntekijä ja muut nuoren kanssa työskentelevät henkilöt näkevät ne. Ammatillinen tukihenkilö on myös läsnä nuoren asiakassuunnitelmapalaverissa tukemassa nuorta hänen kertoessaan kuulumisiaan ja mitä lähiaikoina on tapahtunut tai lähitulevaisuudessa tulee tapahtumaan.

4 KASVUNPILAREIDEN TUKIHENKILÖTOIMINTA

Kasvunpilareiden tukihenkilötoiminta luvussa olen kuvannut tukihenkilökoulutusta, tukisuhdetta, työnohjausta ja miten tukisuhteita syntyy. Kasvunpilareiden AKARI toimintaa ohjaa lastensuojelulaki, nuorisolaki ja sosiaalihuoltolaki. Lakien antamat raamit luovat toiminnalle selkeän kuvan, säännöt ja tarpeellisuuden nuorille ja lapsille.

4.1 Kasvunpilareiden Akari

Kasvunpilarit järjestivät Facebook ryhmässään nimi kilpailun maallikkotukihenkilö koulutukseen liittyen. Nimi kilpailun voittaja oli AKARI eli aikuinen kaveri. Nimi ehdotuksia tuli paljon, mutta AKARI kuvasti eniten Kasvunpilareiden maallikkotukihenkilötoimintaa ja toiminnan luonnetta. Tukihenkilöiden ei ole tarkoitus olla ammatillisia tukihenkilöitä, vaan aikuinen kaveri lapselle tai nuorelle. Aikuisen kaveri toiminnan tarkoituksena on lisätä lasten ja nuorten turvaverkkoon yksi turvallinen ja luotettava aikuinen.

Kasvunpilareiden aikuinen kaveri -toiminta on suunnattu lapsille ja nuorille. Toiminnan lähtökohtina ovat yhdessä oleminen, yhdessä tekeminen, kuunteleminen, keskusteleminen ja läsnä oleminen. Kasvunpilarin tukihenkilöt ovat ammattikorkeakoulu ja yliopisto-opiskelijoita tai muutoin vapaaehtoiseen tukihenkilötoimintaan motivoituneita henkilöitä. Tukihenkilö on turvallinen ja luotettava aikuinen, jolla on aikaa tukihenkilötoiminnalle ja tasapainoinen elämäntilanne. Tukihenkilötoiminta on lapsen tai nuoren kasvun ja kehityksen tukemista arjen askareissa ja harrastuksissa. Tukihenkilö voi toimia ”isosiskona” tai ”isoveljenä” lapselle tai nuorelle, jolla on vähäinen aikuis- tai ystäväverkosto. Tukihenkilö sopii tueksi myös elämän muutostilanteisiin esimerkiksi itsenäistymisen tueksi.

4.2 Kasvunpilareiden Akari -koulutus

Maallikkotukihenkilötoiminnan järjestämiseen päädyttiin kysynnän vuoksi. Kasvunpilarit olivat tehneet kyselyä kuntien sosiaalityöntekijöille ja sitä kautta ilmeni tarvetta maallikkotukihenkilöille. Kasvunpilarit aloittivat tukihenkilötoiminnan suunnittelun.

Maallikkotukihenkilö on Kasvunpilareiden järjestämä koulutus. Koulutus on tarkoitettu tukihenkilötyöstä kiinnostuneille, motivoituneille ja alaa opiskeleville. Maallikkotukihenkilökoulutus alkoi syksyllä 2015 ja jatkui keväälle 2016. Maallikkotukihenkilö koulutuksen paikat täyttyivät alalle suuntautuneista opiskelijoista. Kutsuja lähetettiin Itä-Suomen Yliopistolle, Humanistiselle ammattikorkeakoululle ja tarkoituksena oli kutsua myös ammatillinen oppilaitos, mutta koulutuksen paikat täyttyivät todella nopeasti yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoista. Koulutuksesta sai todistuksen ja hyvät lähtökohdat toimia tukihenkilönä. Koulutuksen aikana ja jälkeen Kasvunpilarit haastattelivat kaikki koulutukseen osallistuneet. Kasvunpilarit keräsivät myös Akari kansion, jossa on kaikki koulutuksen käyneet Akarit. Kaikki täyttivät lomakkeen, johon liitettiin oma kuva ja kerrottiin itsestä, harrastuksista ja mielenkiinnon kohteista. Joitakin tukisuhteita aloitettiin koulutuksen aikana.

Koulutuksen sisällön suunnittelivat Kasvunpilareiden tukihenkilötyöstä vastaavat työntekijät. Harjoitteluuni Kasvunpilareilla kuului tukihenkilökoulutuksen suunnittelua yhdessä tukihenkilötyöstä vastaavan työntekijän kanssa. Koulutuksen sisältöön sain vaikuttaa omilla ideoillani ja näkemyksilläni. Tehtäviini kuului myös auttaa koulutustilan muokkaamisessa koulutuksen tarpeita vastaavaksi. Koulutuksessa käytiin erilaisia aiheita läpi ja havainnoitiin aiheita erilaisten harjoitteiden kautta, kuten oma jaksaminen tukihenkilötoiminnassa ja minkälainen kuuntelija olen. Koulutukseen sisältyi ennakotehtävät, joita oli jokaiselle koulutuskerralle, aiheet vaihtelivat koulutuksen mukaan. Ennakotehtävät purettiin jokaisen koulutuskerran alussa. Ennakotehtävien aiheita oli muun muassa oma

jaksaminen tukihenkilötyössä, minkälainen kuuntelija olen, millaisena koen itse-
ni tukihenkilönä ja onko itselläni ollut lapsena tai nuorena tukihenkilöä tai muuta
ihmistä, jonka koin hyvin läheiseksi itselleni tai jolle pystyin kertomaan niin hyvät
kuin huonotkin asiat.

Koulutuskerroilla keskusteltiin paljon tukisuhteeseen liittyvistä asioista ja sään-
nöistä sekä eettisyydestä tukihenkilötoiminnassa. Koulutuksen aikana järjestet-
tiin paneelikeskustelu, jossa aiheena oli tukistaminen. Paneelikeskustelussa oli
tukistusta vastustavat ja tukistuksen puolestapuhujat. Paneelikeskustelun jäl-
keen purettiin aihe keskustelemalla tunteista, joita heräsi keskustelun aikana.
Tukistamisen puolestapuhujilla oli ollut vaikeuksia puolustella tukistamista ja
unohtaa oma mielipide asiasta. Keskustelun tuloksena oli, että kukaan keskus-
teluun osallistuneista ei hyväksy tukistamista tai muitakaan fyysisiä kuritusmuo-
toja.

Koulutuskerroilla harjoiteltiin paljon kuuntelu- ja keskustelutaitoja, koska tuki-
suhteen lähtökohtana on toisen ihmisen kuunteleminen ja kunnioittaminen.
Kuuntelun tärkeys tukihenkilösuhteessa on merkittävä, koska lapsi tai nuori ei
kerro omista huolistaan, onnistumisistaan tai päivästänsä, jollei tukihenkilö ole
aidosti läsnä keskustelussa. Näissä tilanteissa on vaarana, että tukisuhde jää
pinnalliseksi ja ainoa mikä yhdistää tuettavaa ja tukihenkilöä on kiva tekeminen.

4.3 Tukisuhde

Ensimmäinen asia mikä tapahtuu tukisuhteessa, on se että sosiaalityöntekijä
ottaa Kasvunpilareihin yhteyttä. Riitta Kokkonen Kasvunpilareista aloittaa kyse-
lemällä tukihenkilöiltä kenellä olisi mahdollisuutta lähteä tukihenkilöksi. Tuki-
henkilön löydyttyä sovitaan aloituspalaveri. Aloituspalaveri on tilaisuus, johon
osallistuu tukihenkilön lisäksi Riitta, tuettava, tuettavan huoltaja/huoltajat ja so-
siaalityöntekijä. Aloituspalaverin voi järjestää esimerkiksi tuettavan kotona, so-
siaalityöntekijän toimistolla tai Kasvunpilareiden toimistolla. Aloituspalaverissa
sovitaan tukihenkilön ja tuettavan tapaamisista ja miten usein niitä on. Palave-

riassa sovitaan myös harrasterahan suuruudesta ja siitä mitä tapaamiskerrat pitävät sisällään. Ennen tukisuhteen aloittamista tehdään kirjallinen sopimus, katso liite 1. Sopimukseen kirjataan työtehtävät. Sopimus tehdään Kasvunpilareiden kanssa ja se vastaa työsopimusta. Aloituspäälaverissa sovitaan myös arviointipäälaverille ajankohta. Arviointipäälaverissa tarkastellaan onko asetettuja tavoitteita saavutettu ja tehdäänkö tukisuhteeseen muutoksia vai jatketaan samaan lailla kuin aikaisemminkin. Arviointipäälaverin jälkeen sovitaan uusi arviointipäälaveri ja jatketaan tukisuhdetta sinne asti. Päälavereiden välillä vastuuhenkilö on yhteydessä tukihenkilöön tiedustellen mahdollisen tuen tarvetta ja miten tukisuhde etenee. Tukihenkilötoiminta on vapaaehtoista lapselle tai nuorelle ja tukisuhde voidaan keskeyttää milloin tahansa. Aloituspäälaverin jälkeen tukihenkilö ja tuettava sopivat ensimmäisen tapaamisen. Tukihenkilö ja tuettava vaihtavat yhteystietoja, jotta tuettava ja tukihenkilö pystyvät yhteydenpitoon. Tukihenkilön tai tuettavan ei ole pakko luovuttaa yhteystietoja toisilleen, näissä tilanteissa tapaamiskertojen järjestelyt hoituvat Kasvunpilareiden vastuuhenkilön kautta.

Ensimmäiset tapaamiskerrat menevät tutustuessa ja miettiessä mitä tuettava odottaa tukisuhteelta ja mitä tuettava haluaisi tehdä tapaamiskerroilla. Tapaamiskerran päätteeksi tukihenkilö kirjoittaa raportin ja toimittaa sen Kasvunpilareille, katso liite 2. Raporttiin kirjataan tapaamiskerran kesto, kustannukset, kilometrit ja tapaamiskerran sisältö. Raportista pystyy seuraamaan tapaamiskertoja, niiden kulkua ja tavoitteiden saavuttamista.

Tukihenkilö suhteessa on vaitiolovelvollisuus tuettavan asioihin liittyen, tukihenkilö ei saa levitellä tuettavan asioita esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Tukihenkilön ei tarvitse pitää itsellään kaikkea tietoa tai huolia, tukihenkilöllä on mahdollisuus työnohjaukseen ja yksilöohjaukseen Kasvunpilareiden työntekijän kanssa. Tukihenkilö voi näissä tilanteissa jakaa omia kokemuksiaan, huoliaan ja onnistumisiaan, koska kaikilla tukihenkilöillä on vaitiolovelvollisuus kuten Kasvunpilareiden työntekijöilläkin. Vaitiolovelvollisuuteen liittyy molemmin puolinen luottamus. Tukihenkilön täytyy sitoutua tehtäväänsä, jotta tuettava voi kertoa tukihenkilölle luottamuksellisia asioita. (Korhonen. 14–15)

Tukihenkilön persoona määrittää hyvin paljon tukisuhdetta, omaako tukihenkilö vahvan persoonan tuettavan ollessa arka tai sisäänpäin suuntautunut. Tukihenkilön on hyvä pohtia omaa suhtautumista tuettavaan ja miettiä omaa luonnettaan, jottei tukihenkilö tukahduta tuettavaa omalla käytöksellään, esimerkiksi puheliaisuudellaan tai aktiivisuudellaan. Tukihenkilön on pystyttävä sietämään epävarmoja tilanteita, pystyttävä hillitsemään omaa puheliaisuuttaan/puhumattomuuttaan ja sietämään hiljaisuutta. Kasvunpilareiden kautta solmittavat tukisuhteet eroavat vapaaehtoistoiminnasta siten, että Kasvunpilarit maksavat tukihenkilöille palkkion jokaisesta tapaamiskerrasta lapsen tai nuoren kanssa.

4.4 Tukihenkilöiden työnohjaus

Harjoitteluni aikana pääsin mukaan Kasvunpilareiden työntekijöiden työnohjaukseen. Työntekijöiden työnohjaus oli monipuolista. Siellä ei käyty ainoastaan työasioita ja asiakassuhteita läpi vaan myös minkälainen olo itsellään on tänään ja mikä auttaa itseään jaksamaan työssä. Harjoittelijana pääsin mukaan työnohjaukseen, en ainoastaan seuraamaan vierestä vaan myös osallistumaan itse ja pohtimaan mikä auttaa minua jaksamaan harjoittelussani.

Kasvunpilarit järjestävät tukihenkilöille työnohjausta säännöllisin väliajoin, jotta tukihenkilöt voivat keskustella tukisuhteista, ongelmista ja onnistumisen kokemuksista. Tukihenkilöt voivat myös yhdessä pohtia ratkaisuja pulmiin tai haasteisiin mitä on ilmennyt tukisuhteissa ja muutenkin jakamaan kokemuksiaan tukisuhteista. Työnohjauksen lisäksi tukihenkilöillä on mahdollisuus saada yksilöohjausta Kasvunpilareilta, jos heillä on tilanne mistä ei voi keskustella kaikkien tukihenkilöiden läsnä olleessa. Tukihenkilöt voivat myös olla yhteydessä Riitaan tapaamiskertojen jälkeen tai aikana, jos he kokevat sen tarpeelliseksi.

Työnohjaus on oman työntutkimista, arviointia ja kehittämistä. Kasvunpilareiden työnohjaus tapahtuu ryhmässä, jotta tukihenkilöt saavat vertaistukea ja voivat

yhdessä pohtia ongelmia. Työnohjausta järjestetään säännöllisin väliajoin, muttei liian tiivisti, koska kaikki tukihenkilöt ja tuettavat eivät tapaa viikoittain. Työnohjauksessa tukihenkilöt kertovat tukisuhteistaan, siitä mitä he ovat tehneet yhdessä ja onko noussut huolia tai kysymyksiä mitä on helpompi pohtia yhdessä. (Suomen työnohjaajat ry 2016.)

Työnohjauksella on merkittävä rooli tukihenkilöiden jaksamiseen työssään. Kyselyn tuloksista ilmeni, että yksi vastanneista toivoi enemmän AKARI tapaamisia ja vertaistukea. Osallistuin ensimmäiseen AKAREIDEN työnohjaukseen, jonne saapui yksi AKARI. Työnohjaus muuttui ryhmäohjaamisesta yksilöohjaukseen. Yksilöohjaus on myös tärkeää tukihenkilötyössä, koska silloin voi keskittyä ainoastaan yhteen tukisuhteeseen ja sen kuulumisiin. Työnohjauksen tarkoituksena ei ole jakaa ainoastaan haasteellisia tilanteita tukisuhteessa, vaan myös niitä hyviäkin asioita ja onnistumisen kokemuksia.

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Kuvaan luvussa opinnäytetyöni syntyä ja minkälaisia menetelmiä olen käyttänyt sen tekemisessä. Opinnäytetyöni tuotoksena syntynyt aikuinen kaveri -opas on koottu yhteistyössä Kasvunpilareiden kanssa ja tässä luvussa kuvaan myös sen toteutusta.

5.1 Kyselylomake

Alkuperäinen suunnitelma oli tehdä haastattelu, eli olisin haastatellut Akareita. Haastattelujen järjestäminen ei käytännössä onnistunut, koska aikataulutus haastatteluille oli vaikeasti järjestettävissä. Haastattelussa olisin käyttänyt apuna nauhuria ja jälkeinpäin olisin litteroinut tekstin, josta olisin koostanut esi-

merkkitapauksen tukihenkilösuhteesta. Yhtenä vaihtoehtona pidin ryhmähaastattelua, mutta tästä luovuin nopeasti aikataulullisista syistä.

Kyselyn tarkoituksena oli kerätä tietoa tukihenkilötyöstä kentältä. Kysely painotui laadulliseen tutkimukseen, koska vastaajia oli vähän ja kyselyllä haluttiin saada tietoa konkreettisesta tukihenkilötyöstä. Avoimien kysymysten avulla jokainen voi kirjoittaa vapaasti omista kokemuksistaan, haasteistaan ja onnistumisistaan tukihenkilötyössä. Täytetyt kyselylomakkeet menivät Kasvunpilareille sen jälkeen kun olin koostanut niistä esimerkkikertomuksen oppaaseen. Kyselylomakkeeseen olin laatinut seuraavia kysymyksiä: 1) Tukihenkilön nimi: 2) Koulutusala: 3) Tuettavan ikä ja sukupuoli: 4) Tukisuhteen tavoitteet: 5) Kuinka usein tapaamiskertoja on 6) Kuvaile tukisuhdetta (Mitä teette yhdessä?) 7) Oletko kohdannut haasteita tukisuhteessa? 8) Millaisia onnistumisen kokemuksia tukisuhteessa on ollut? 9) Oletko saanut tukea jaksamiseen tukihenkilösuhteessa? Kyselylomake löytyy liitteenä 3 liitteistä. Tukihenkilön nimen ja koulutustaustan avulla halusin selvittää mitä alaa tukihenkilö opiskelee ja mihin hän on suunnannut opintonsa, tukihenkilön nimen selvittäminen tarkoituksena on helpottaa sukupuolijakauman havainnointia.

Kyselylomake ilman vastauksia löytyy liitteenä ja täytetyistä kyselylomakkeista on koottu pieni tarina esimerkkinä tukihenkilösuhteesta. Esimerkki kertomuksesta ei pysty päättämään tukihenkilöiden ja tuettavien ikä, sukupuolta tai nimeä. Esimerkkitapauksen kertomisen kautta halutaan luoda lukijalle mielikuva tukisuhteesta ja hälventää vähän jännitystä. Tapaus saattaa parhaimmassa tapauksessa antaa lukijalle myös vastauksia esiin nousseisiin kysymyksiin.

Kyselyn pohjalta ja omien kokemusten kautta työstän esimerkkitapauksen. Kasvunpilareilla suorittamani harjoittelun aikana pääsin tutustumaan ammatilliseen tukihenkilötoimintaan ja maallikotukihenkilötoimintaan koulutuksen kautta. Kasvunpilareiden ja omaa tietoa sekä taitoani pystyn hyödyntämään esimerkkitapauksessa. Esimerkkitapauksen laatimiseen helpottaa myös työnohjaus, jota Kasvunpilarit ovat järjestäneet AKAREILLE. Ensimmäiseen työnohjaukseen pääsin osallistumaan ja kuulemaan tukihenkilötyöstä tarkemmin, vaikka tilaisuuteen osallistuikin vain yksi AKARI.

5.2 Kyselyn tuloksia

Kysely lähetettiin AKAREILLE, joilla on ollut tai on tukisuhde. Kyselyyn vastasi neljä viidestä. Yhdellä AKARilla oli ollut lyhyt tukisuhde ja hän ei pystynyt vastaamaan kyselyyn, jolloin vastanneita oli kolme neljästä. Yksi AKARI ei vastannut ollenkaan kyselyyn. Kyselyyn vastanneiden AKARI suhteet olivat hyvin eri kohdissa. Suhteita oli vasta alkanut tai ollut hyvin vähän aikaa ja jotkut tukisuhteet olivat jatkuneet jo pidemmän aikaa.

Kaikissa tukisuhteissa oli samankaltaisia piirteitä, kuten tuettavan motivoiminen, itsenäisyyden edistäminen ja toiminnallisuus. Ikäjakama tuettavissa oli 11–17 -vuotta. Kyselystä käy ilmi myös, että kaikki vastanneet kokivat jaksavansa hyvin toiminnassa ja saavansa tukea, jos sellaista tarvitsevat. Yksi Akari oli toivonut useammin tapaamisia Akareiden kesken, tämä tieto on olennainen kun toimintaa kehitetään ja mietitään miten Akareita voi tukea toiminnassa

Yleisempänä haasteena oli ollut tuettavan aktivoiminen ja motivoiminen toimintaan. Palkitsevana kokemuksena Akarille on yleensä ollut luottamuksen syntyminen, mukava yhdessäolo ja suora positiivinen palaute tuettavalta. Kyselyn perusteella Akari toimintaa voi kuvata: mukavaa toimintaa yhdessä, elämäntaiteiden opettelua yhdessä ja luotettavan aikuisen läsnäoloa sekä keskustelut yhdessä tuettavan kanssa. Kaikissa tukisuhteissa näkyy keskustelun tärkeys ja huomio mitä tuettava saa Akarilta. Yhteenvetona kyselyistä voidaan todeta toiminnan olevan tärkeää, merkityksellistä, ajankohtaista ja jossain määrin myös ennalta ehkäisevää syrjäytymisen ehkäisyssä.

5.3 Opas

Oppaan suunnittelu alkoi keväällä 2016 harjoitteluni aikana. Hahmottelin harjoitteluohjaajani kanssa oppaan otsikoita, ulkoasua ja tietä sisältöä. Oppaan teossa olen hyödyntänyt tutkivaa oppimista. Tutkiva oppiminen on sellaista, jossa tietoa ei omaksuta valmiina oppikirjasta. Tutkivassa oppimisessa oppija muodostaa omia käsityksiään ja asettaa itselleen ongelmia ja hakemalla itsenäisesti tietoa. (Seitamaa-Hakkarainen, Hakkarainen 2016.) Tutkivan oppimisen kautta olen pystynyt rakentamaan laajemman kuvan opinnäytetyöstäni ja myös pystynyt määrittämään harjoitteluohjaajani kanssa tutkimuskysymystäni, mikä on Kasvunpilareiden maallikotukihenkilö? Opas on suunniteltu Kasvunpilareiden maallikotukihenkilöille, tukihenkilötoiminnasta kiinnostuneille ja mainosmateriaaliksi Kasvunpilareille. Opas löytyy kokonaisuudessaan opinnäytetyön liitteenä numerolla 4. Oppaan lähtökohtana on helppolukuisuus ja miellyttävä lukukokemus. Kasvunpilareiden toive oli, ettei opas ei ole pitkä tai liian teoriapainotteinen. Kuvien ja hauskojen otsikoiden avulla olen pyrkinyt herättämään lukijan mielenkiinnon opasta kohtaan ja oppaan helppo lukuisuutta sekä miellyttävyyttä. Oppaaseen on koottu kaikki tärkeä tukihenkilön tarvitsema tieto tukihenkilötyössä. Tarkoitus auttaa uutta tukihenkilöä saamaan tarvitsemansa avun kysymyksiin ja ehkä tukeakin tulevaan tukihenkilötyöhönsä. Oppaasta tulee paperinen lehtiversio ja virtuaalinen versio, eli opas on saatavilla aina ja joka paikassa.

Opas on koottu yhteistyössä Kasvunpilareiden kanssa. Oppaaseen on otettu ainoastaan tärkeimmät asiat, jotka vastaavat Akareiden kysymyksiin ja antaa uudelle Akarille kuvan toiminnasta ja velvoitteista. Opas on myös suunniteltu markkinointimateriaaliksi sosiaalityöntekijöille, kunnille ja muille yhteistyötahoille. Oppaassa on käytetty hyväksi kyselyitä, jotka tehtiin tukisuhteessa oleville Akareille. Kyselyjen pohjalta on tehty esimerkkitapausta tukihenkilötoiminnasta, josta saa kuvan tukihenkilötyöstä. Tarina perustuu tositapahtumiin.

Oppaaseen on koottu keskeisiä asioita Akari – toiminnasta. Oppaassa on kiinnitetty huomiota lukukokemukseen, josta on pyritty tekemään miellyttävä. Oppaaseen on koottu tukisuhde esimerkin lisäksi tietoa tukihenkilötoiminnasta, yhdessä tekemisen mahdollisuuksista, kirjallisuusvinkkejä ja Kasvunpilareiden tuki Akareille. Näiden kautta saa tietoa Kasvunpilareiden Akari – toiminnasta ja tuki-

suhteessa olevat voivat poimia ideoita tekemiseen ja markkinointimateriaalina siitä saa ymmärryksen toiminnasta ja toiminnan luonteesta.

Oppaassa olen käyttänyt apunani Kasvunpilareilta tullutta tietoa ja myös oman tutkivanoppimisen kautta tullutta tietoa. Tietoa oppaaseen olen saanut Kasvunpilareilta Akari koulutuksesta, harjoitteluohjaajaltani ja myös tukihenkilötoimintaan liittyvistä kirjallisuudesta, nettijulkaisuista ja eri toimijoiden nettisivuilta. Oma osaamista lasten ja nuorten ohjauksesta olen hyödyntänyt esimerkiksi tekemisehdotusten työstämisessä.

Oppaan sisällön tuottamisen haasteina oli kyselyn vastausten hankkiminen, oppaan pitäminen lyhyenä ja ytimekkäänä sekä tiedon sisäistäminen siten, että sen saan kirjoitettua oppaaseen ymmärrettävästi. Oppaan haasteena oli myös saada se näyttämään niin sisällöllisesti, kuin ulkoisestikin erilaiselta kuin muut aiheeseen tehdyt oppaat.

Ensimmäinen versio oppaasta oli aivan liian pitkä ja teoreettinen. Haasteeksi oppaan teossa muodostui kokemattomuus, en ole aikaisemmin tehnyt opasta. Pitkään mietin millainen sen pitää olla ja selailin muita oppaita, miten ne ovat toteutettu. Kasvunpilareilta sain myös ohjeita ja vinkkejä oppaaseen. Opasta tehdessäni pidin mielessä mitä varten opas tulee ja vastaako se minun tutkimuskysymykseen, tästä ajattelusta oli paljon apua opasta tehdessä. Oppaan vaikein osuus oli tapauskertomuksen tekeminen. Ensimmäinen haaste oli kyselylomakkeiden vastausten saaminen ja sen jälkeen tarinan kirjoittaminen. Tarinasta kirjoitin kolme erilaista versiota, mutta mikään niistä ei tuntunut todelliselta. Neljäs kertomus alkoi jo hahmottumaan mielessäni, kun luin uudestaan kyselyjen vastauksia. Vastauksista poimin asioita, joita tukihenkilöt olivat kuvanneet onnistumisiksi ja heidän kokemiaan haasteita hyödynsin myös tarinassa. Kirjoitin tarinan oppaaseen jonka lähetin Riitalle tarkistettavaksi. Tarinaa piti vielä vähän hioa ja muuttaa sanoja aiheeseen sopiviksi, muuten se oli hyvä.

Kirjoitettuani oppaan lähes valmiiksi laitoin sen opinnäytetyöni ohjaajalle Riitalle tarkistettavaksi. Riitan mukaan opas on parantunut siitä mitä se oli alussa. Korjausehdotuksia tuli myös. Tapauskertomuksen tuettavan nimi pitää vaihtaa,

koska työskentelyssä oli samanniminen henkilö ja kertomus päättyi kuin seenään. Viimeisenä oli, että onko tarpeellista oppaassa olla Myrkytystietokeskuksen numeroa. Opasta kirjoittaessa ajattelin laittaa sinne mieluummin liikaa tietoa kuin liian vähän. Omasta mielestäni on helpompi poistaa turhaa tietoa kuin lisätä, vaikka tämä teettääkin lisätyötä minulle.

6 OMAPOHDINTA OPINNÄYTETYÖSTÄ JA OPPIMISKOKEMUKSET

Viimeisissä luvuissa olen pohtinut opinnäytetyöni kulkua, haasteita ja oppimiskokemuksia. Erinäisiä haasteita oli opinnäytetyötä tehdessä. Pohtimisen kautta olen oivaltanut mitä olen matkan varrella oppinut ja mitkä asiat ovat tuntuneet vaikeilta. Olen yrittänyt pohtia omaa oppimistani hampurilaismallin avulla eli mikä toiminnassa on ollut hyvää työskentelyssä, missä on korjaamisen varaa tai mikä epäonnistui ja positiivinen kokonaisarvio (Opintokeskus 2016). Omantyön arvioinnissa on myös tärkeää muistaa, ettei anna liian kriittistä palautetta itselleen.

6.1 Pohdinta opinnäytetyöstä

Opinnäytetyö on ajantasainen, sillä tukihenkilötoiminta on uusi palvelumuoto Kasvunpilareilla ja siihen ei ole valmista opasta. Tukihenkilötoiminta on suosittu työmuoto nykypäivänä ja sitä tarjoavat yhdistykset, järjestöt ja yritykset. Näiden kaikkien toimijoiden välillä on eroja, mutta toimintaperiaate on sama. Tukihenkilötyötä tehdään omasta halusta, omalla persoonalla ja kaikkein keskeisintä on olla turvallinen ja luotettava aikuinen, kaveri tai kannustaja lapselle tai nuorelle.

Opinnäytteitä ja oppaita on tehty paljonkin tukihenkilötoiminnasta ja niitä luetuani olen huomannut, että kaikki eroavat jollain muotoa toisistaan. Kirjallisuutta löytyy aiheesta myös, mutta painettu tieto on vanhaa tai käsittelee niukasti tuki-

henkilötyötä. Oman mielenkiinnon aiheeseen herätti EHJÄN Anu Korhosen toimittama Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. Käsikirja ei ole pitkä ainoastaan 70 sivua ja siihen on hyvin kiteytetty kaikki olennainen lastensuojelusta ja tukihenkilötyöstä. Törmäsin myös kirjallisuuteen, joka käsitteli lasten ja nuorten kohtaamista perheessä ja miten puhua lapselle ja nuorelle.

Opinnäytetyötä on jatkossa kehitettävä, koska tieto ja tilanteet muuttuvat koko ajan. Oppaan on hyvä olla ajantasainen, jotta siitä on hyötyä ja kaikki hyötyvät sen sisällöstä. Tukihenkilötyökin kehittyy jatkuvasti, uusia tukisuhteita aloitetaan ja vanhoja lopetetaan. Tällä hetkellä oppaan tiedot perustuvat siihen minkälaista muiden tukihenkilötoimintaa harjoittavien tahojen toimintamallit ovat. Kasvunpilareiden tukihenkilötyölle ei ole saatu kehitettyä toiminnan kautta vielä omia raameja, jotka ohjaisivat toimintaa eikä rutiineja ole myöskään vielä syntynyt. Opinnäytetyöni tuotoksena tullutta opasta on hyvä kehittää vuoden päästä tai sitten kun tukihenkilösuhteita solmitaan enemmän tai järjestetään uusi AKARI koulutus. Silloin tilanne on muuttunut ja mahdollisesti tukisuhteitakin on enemmän.

Opasta olisi hyvä kehittää palvelemaan silloista tilannetta paremmin. Aikuinen kaveri -toiminnasta pystyisi tekemään esimerkiksi laajemman selvityksen sen hyödyistä, kehityksestä ja vakiintuneista toimintamalleista. Seuraavassa uudistuksessa olisikin hyvä pitää pääpaino siinä mitä on Kasvunpilareiden Aikuinen kaveri -toiminta ja miten se eroaa muista toimijoista. Toinen asia mitä olisi myös hyvä selvittää, on silloisten tukihenkilöiden tilanne tukisuhteissa ja verrata sitä ensimmäisiin tukisuhteisiin. Näin saisi hyvän lähtökohdan toiminnan tarpeellisuuden arviointiin ja pystyisi mahdollisesti tekemään myös kehityskaaren Aikuinen kaveri -toiminnalle.

Opinnäytetyöni tietoperustan tekemisessä tuntui ensin olevan haasteena tiedon saanti. Etsittyäni tietoa erilaisista lähteistä, löytyi keskeisiä teoksia. Näiden pohjalta aloitin kerätä työhöni sopivaa tietoperustaa. Etsiessäni tietoa huomasin, että tukihenkilötoimintaan on tehty paljon opinnäytetöitä ja graduja. Selailin erilaisia töitä huomaten miten erilailla voi toteuttaa tukihenkilötoimintaa, oli ystävätoimintaa, oli netissä tehtävää tukihenkilötoimintaa ja ennen kaikkea jokaiselle

ihmisryhmälle oli omanlaistaan tukihenkilötoimintaa. Näistä voi tehdä johtopäätöksen tukihenkilötyön on tarpeellisuudesta, kehittämisestä eikä siihen ei ole olemassa yhtä tapaa tehdä.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykseeni, mikä on Kasvunpilareiden maallikkotukihenkilö? Kasvunpilareiden maallikkotukihenkilö on luotettava aikuinen kaveri lapselle tai nuorelle. Kasvunpilareiden maallikkotukihenkilö on myös motivoitunut, aidosti kiinnostunut lapsen tai nuoren asioista ja hänellä on jo entuudestaan kokemusta ihmisten kohtaamisesta. Haastattelulomakkeista sain AKAREISTA sellaisen kuvan, että he ottavat työn vakavasti ja osaavat havainnoida omaa jaksamistaan työssä.

6.2 Oppimiskokemukset ja oma-arvio opinnäytetyöstä

Opin paljon opinnäytetyötä tehdessäni. Kuinka haastavaa se voi olla ja kuinka pienestä kaikki voi olla kiinni. Vaikeimmalta tuntuivat kirjoittamisen aloittaminen, tiedon hankinta, aikataulutus ja opinnäytetyön rakenteen hahmottaminen. Koulun opinnäytetyöopas oli selkeä, mutta välillä ei tuntunut tietävän kuinka asiat pitää laittaa työhön. Voin olla ylpeä, että olen saanut tehtyä opinnäytteeni näinkin hyvin vaikka välillä tuntui ylitsepääsemättömältä saada kaikkea tietoa kirjatua opinnäytetyöhön ja vielä siten, että kaikki lähdeviitteet, pisteet ja pilkut ovat oikein.

Opinnäytteessäni olisin voinut tehdä paljonkin toisin. Esimerkiksi olisin voinut lukea opinnäytetyöoppaan niin monta kertaa että varmasti ymmärrän miten ne asiat on oltava opinnäytetyössä. Tiedon sisäistämisen vaikeudesta olen kärsinyt eniten, koska on täytynyt tehdä asioita toisin, välillä poistaa kokonaan joitain lukuja ja kirjoittaa uudestaan toisella tavalla. Ajankäytön olisin voinut myös toteuttaa toisin. Olisin voinut kysyä vastaavalta lehtorilta neuvoa ajoissa ja muutenkin olisin voinut hankkia ohjausta enemmän opinnäytetyöni ja oppaan tekemiseen. Jatkossa aion harjoitella ajankäytön suunnittelua, ettei yötä päivää tar-

vitsisi kirjoittaa tulevia töitä ja hankkia hyvissä ajoin tarvittavaa tietoa aiheesta. Opinnäytetyöni ja oppaan tekoa vaikeutti myös muutto toiselle paikkakunnalle, koska tuen saaminen vaikeutui. Itsenäinen työskentely on sujunut paremmin, kun ei ole häiriötekijöitä tai ei ole tarvinnut käydä työssä.

Paljon on matkanvarrella tullut opittua ja vähän mokattuakin, mutta loppujen lopuksi en jättäisi mitään tästä prosessista pois. Olen kasvanut paljon ammatillisesti ja ymmärtänyt kunnolla mikä on opinnäytetyö ja miksi se tehdään. Opinnäytetyö täydentää koulutuksen ja on hyvä yhteenveto siitä mitä olen oppinut ja missä olisi parannettavaa. Opinnäytetyön valmistuttua voin olla ylpeä itsestäni, siitä että tein sen loppuun asti itse, kaikista vastoinkäymisistä huolimatta. Tämä opinnäytetyö on ollut isoin kirjoitustyö minkä olen elämäni aikana tehnyt. Alussa en voinut edes aavistaa kuinka paljon se vie aikaa, energiaa ja kuinka paljon voi välillä turhautua

Opinnäytetyön kirjoittamisen haasteena oli lukihäiriö ja luetun ymmärtämisen vaikeus. Nämä kaksi piirrettä minussa tuotti vaikeuksia tuottaa sujuvaa tekstiä opinnäytetyöhöni. Opinnäytetyön loppuvaiheessa minun piti pyytää muita oikolukemaan tekstini ja auttaa minua korjaamaan kirjoitusvirheet ja muut virheet mitä oli tekstiin tullut. Opinnäytetyötäni tehdessä en ole hävennyt virheitä, joita olen tehnyt, koska opinnäytetyöni tilaaja tietää lukihäiriöstäni. Opinnäytetyöni tehtyä uskon olevani taas pikkuisen kehittyneempi kirjoittajana ja varsinkin asiatekstin tuottamisessa. Alkuvaiheessa opinnäytetyötäni pelkäsin ja stressasin, etten saisi ikinä opinnäytetyötä valmiiksi. Koko urakan aikana minua on tukenut monet läheiseni ja kannustaneet minua jatkamaan ja yrittämään, tästä olen saanut paljon voimia opinnäytetyöni tekoon. Lukihäiriön ja luetun ymmärtämisen lisäksi olen kärsinyt kahden välilevynpullistuman aiheuttamasta kivusta lähes tulkoon koko kirjoitus ajan.

LÄHTEET

Dunderfelt, Tony 2011. Elämänkaaripsykologia. Helsinki: WSOYpro Oy

Hyppönen, Olli & Satu, Lindén 2009. Opettajan käsikirja – opintojaksojen rakenteet, opetusmenetelmät ja arviointi. Espoo: HSE PRINT

Kasvunpilarit Oy 2016. Palvelut. Viitattu 22.8.2016. <http://kasvunpilarit.fi/>

Konttinen, Esa 2016. Kolmas sektori. Viitattu 21.10.2016.
<http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kolmas-sektori>

Korhonen, Anu (toim.) 2005. Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Lahtinen, Pirkko 2003. Ihminen on tärkein instrumentti. työnohjaus vapaaehtoisessa tukihenkilötyössä. Vantaa: SMS-Tuotanto Oy

Lastensuojelulaki 2016. Finlex. Viitattu 26.10.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2016. Tukihenkilötoiminta. Viitattu 21.10.2016.
<https://www.yumpu.com/fi/document/view/30662278/tukihenkilotoiminta-mlln-satakunnan-piiri-mannerheimin->

Nuorisolaki 2015. Finlex. Viitattu 26.10.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=nuorisolaki>

Nuorten Palvelut ry 2016. Zemppari. Viitattu 27.10.2016.
<http://nuortenpalvelu.fi/hankkeet/toiminta/zemppari/>

Opintokeskus Siviis 2016. Palautteen antaminen. Viitattu 27.10.2016.
<http://kouluttaja.ok-opintokeskus.fi/palautteen-antaminen>

Papunet 2016. Materiaalia kommunikoinnin tukemiseen Viitattu 21.10.2016.
<http://papunet.net/materiaalia/kuvapankki>

Po1nt 2016. Jelppari-toiminta. Viitattu 27.10.2016

<http://www.po1nt.fi/fi/kunnat/siilinjarvi/jelpparit/>

Reivinen, Jukka & Vähäkylä, Leena (toim.) 2013. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus.

Seitamaa-Hakkarainen, Piritta, Hakkarainen, Kai 2016. Tutkiva oppiminen. Viitattu 1.11.2016.

http://www.mlab.uiah.fi/polut/Yhteisollinen/teoria_tutkiva_oppiminen.html

Solja, Päivi 2012. Lapset ja nuoret kaipaavat tukihenkilöä. YLE radio Suomi Tampere. Viitattu 21.10.2016. <http://areena.yle.fi/1-1516206>

Sosiaalihuoltolaki 2014. Finlex Viitattu 26.10.2016.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L3>

Suomen työnohjaajat ry 2016. Työnohjaus. Viitattu 22.10.2016.

<http://www.suomentyonohjaajat.fi/tyonohjaus>

Terveystieteiden tutkimuskeskus 2016. Mitä on lastensuojelu? Viitattu

1.11.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on>

Tilastokeskus 2016. Käsitteet Viitattu 21.10.2016.

http://www.stat.fi/meta/kas/yksityinen_sekt.html

UNICEF 2016. YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. Viitattu 2.11.2016.

https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf

Virtuaali amk 2016. Viitattu 21.10.2016.

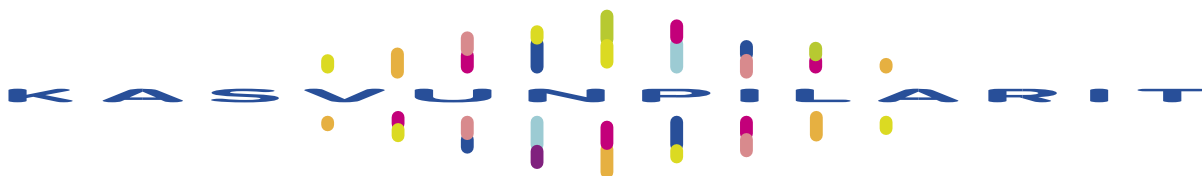
<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0507017/1181821372747/1181893512324/1181893878611/1181901634758.html>

Yhdistyslaki 2016. Finlex Viitattu 27.10.2016.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1989/19890503?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=yhdistyslaki#L1P5>

LIITTEET

Liite 1

SopimuslomakeMaallikkotukihenkilötyöskentelystä

Työnantaja:

Työntekijän nimi: _____ henkilötun-
nus _____

pankkitilinumero: _____

Sopimuksen voimassaoloaika kunnes seuraava yksilöity työtehtävä on suoritettu: _____

Aloituspalaverin ajankohta: _____

Työtehtävä: _____

Palkka: Työtehtävästä maksetaan palkkio _____ Palkanmaksukausi: _____

Lisäksi tukihenkilölle korvataan työtehtävästä aiheutuvat matka- ja harrastekulut. Kuitit säilytettävä ja liitettävä raportin mukana vastaavalle kasvunpilareiden työntekijälle joka kuukauden 25.pvä mennessä.

Päiväys ja allekirjoitukset

Paikka

Aika

---

työnantajan allekirjoitus

työntekijän allekirjoitus

Liite 2

RAPORTTI MAALLIKKOTUKIHENKILÖTYÖKSENTELYSTÄ

1. TUETTAVAN HENKILÖTIEDOT

Nimi:	Huoltajan nimi:
Osoite:	Postinumero ja postitoimipaikka:
puhelin:	

2. TUKIHENKILÖN YHTEYSTIEDOT

Nimi:	
Osoite:	Postinumero ja postitoimipaikka:
Sähköposti:	Puhelin:

3. TYÖSKENTELY

Tukihenkilötyöskentelyn ajanjakso:					
Tapaamisten päivämäärä:	Tapaamisen kesto:	Harrastekulut:	Matkakulut:		
Matkakustannukset					
Päivämäärä:	Matkareitti:	Kulkuneuvo:	Km:	lipun hinta	

Tukihenkilö:

Tuettava:

4. TUKIHENKILÖN RAPORTTI TYÖSKENTELYSTÄ (mitä tapaamisilla tehty ym.)

--

5. PÄIVÄYS JA ALLEKIRJOITUS

Paikka ja aika:
Tukihenkilön allekirjoitus:

6. HYVÄKSYMINEN (TYÖNTEKIJÄ TÄYTTÄÄ)

Paikka ja aika:
Hyväksynnän allekirjoitus ja nimenselvennös:

Liite 3

KYSELYLOMAKE AKAREILLE

Kysely tehdään opinnäytetyötä varten ja kyselylomaketta ei julkaista missään muodossa opinnäytetyössä. Kyselylomakkeen tietoja hyödynnetään esimerkkitapauksien kirjoittamisessa ja tukihenkilön ja tuettavan nimi muutetaan.

Tukihenkilön nimi:

Koulutusala:

Tuettavan ikä ja sukupuoli:

Kuinka usein tapaamiskertoja on?

Tukisuhteen tavoitteet:

Kuvaile tukisuhdetta (Mitä teette yhdessä?)

Oletko kohdannut haasteita tukisuhteessa?

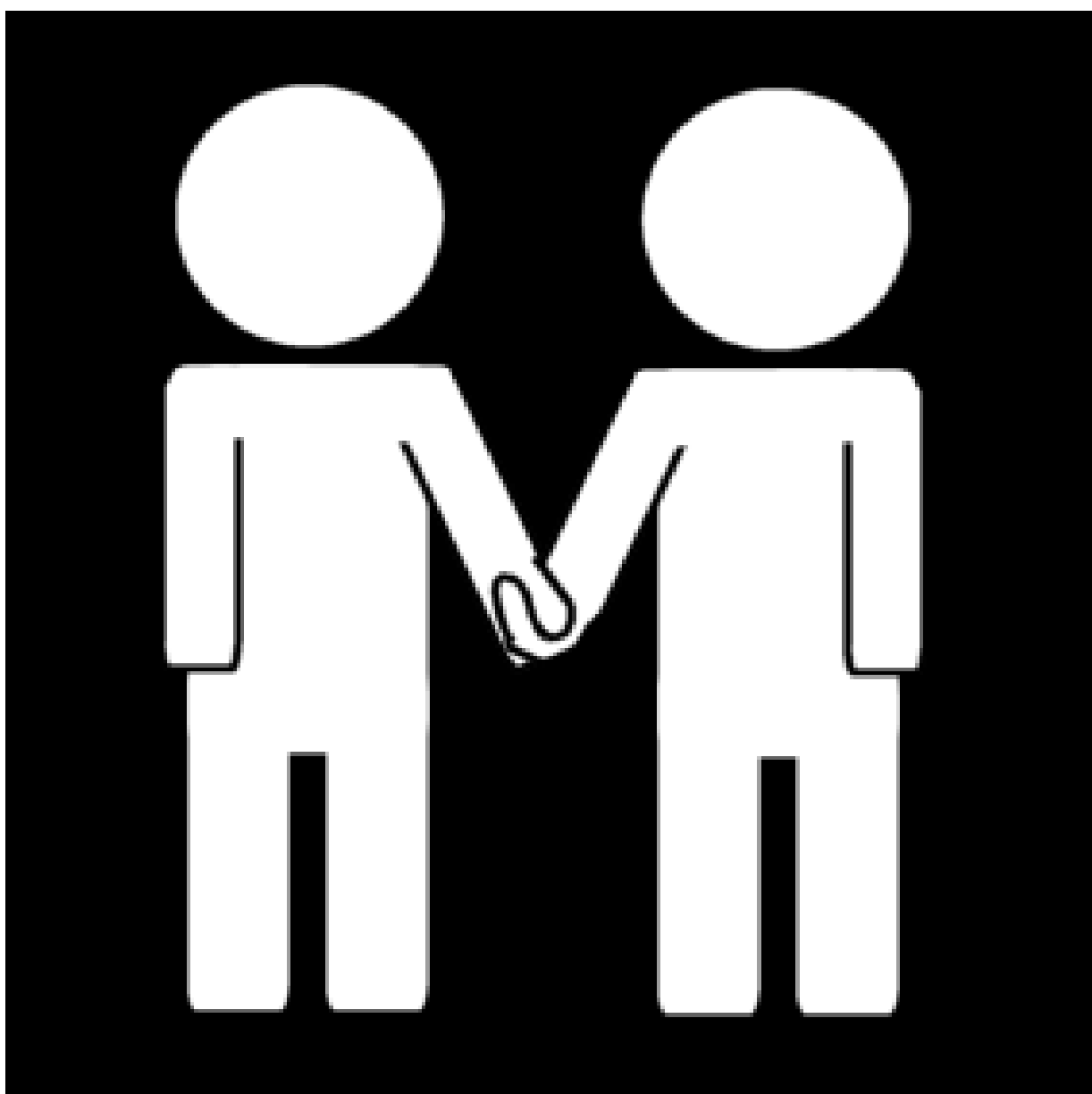
Millaisia onnistumisen kokemuksia tukisuhteessa on ollut?

Oletko saanut tukea jaksamiseen tukihenkilösuhteessa?

Liite 4

AKARI-OPAS

Sisällysluettelo

AKARI-OPAS.....	1
Saatteeksi.....	41
Mikä ihme on AKARI?.....	41
Mitenkäs se tukisuhde oikein alkaa?.....	41
Mitä tehtäisiin yhdessä?.....	42
Tapauskertomus.....	4
3	
Tärkeitä numeroita.....	7

Saatteeksi

Opas on suunnattu AKAREILLE ja AKARIKSI haluaville tai toiminnasta kiinnostuneille. Oppaaseen on koottu tietoa AKARI – toiminnasta, tukisuhteesta, vinkkejä mitä tehdä tapaamiskerroilla ja puhelinnumeroita joista on hyötyä niin AKAREILLE ja muille ketä toiminta kiinnostaa. Oppaan tieto perustuu AKARI –kyselyyn ja siitä saatuihin tuloksiin.

Mikä ihme on AKARI?

AKARI on lyhenne sanasta Aikuinen Kaveri. AKARI on Kasvunpilareiden maallikkotukihenkilö lapselle tai nuorelle. Maallikkotukihenkilötoiminta sai nimensä nimikilpailun kautta. Aikuinen kaveri kuvastaa hyvin toiminnan periaatteita ja luonnetta. AKARI toiminta on Kasvunpilareiden tarjoama tukitoimi lapselle tai nuorelle. Toiminnan lähtökohtana on yhdessä olo, yhdessä tekeminen ja yhdessä oppiminen ja yhden turvallisen aikuisen lisääminen lapsen/nuoren lähiverkostoon. Kasvunpilareiden AKARIt ovat motivoituneita korkeakouluopiskelijoita, joilla on hyvät edellytykset toimia lapsen tai nuoren tukihenkilönä.

Mitenkäs se tukisuhde oikein alkaa?

Tukisuhteen ensimmäinen asia on se, että sosiaalityöntekijä ottaa yhteyttä Kasvunpilareiden vastuuhenkilöön kertoen lapsen/nuoren taustasta. Tämän jälkeen vastuuhenkilö alkaa etsiä sopivaa AKARIA lapselle/nuorelle. Vastuuhenkilö on yhteydessä AKAREihin ja selvittää kenellä lapselle/nuorelle olisi mahdollisuuksia alkaa tukihenkilöksi.

AKARIn löydyttyä aloitetaan järjestyt aloituspalaveria varten. Palaveriin tulevat AKARI, tuettava, tuettavan huoltaja/huoltajat, Kasvunpilareiden vastuuhenkilö ja sosiaalityöntekijä. Aloituspalaveri voidaan pitää tuettavan

kotona, Kasvunpilareiden toimistolla tai sosiaalityöntekijän toimistolla. Aloituspalaverissa keskustellaan lapsen tai nuoren mielenkiinnon kohteista, siitä missä hän mahdollisesti tarvitsisi apua esimerkkinä sosiaaliset tilanteet. Huoltajan/huoltajien toiveet tukisuhteesta otetaan huomioon ja tietenkin lapsen/nuoren mielipide siitä missä hän kokee tarvitsevänsä apua. Aloituspalaverissa sovitaan myös kuinka usein tapaamiskertoja on ja mitä tapaamiskerrat pitävät sisällään. Aloituspalaverissa sovitaan myös harrasterahasta ja sen suuruudesta. Harrasteraha mahdollistaa erilaisen toiminnan tukisuhteessa. Aloituspalaverin lopussa allekirjoitetaan sopimus tukisuhteesta ja mahdollisesti sovitaan ensimmäinen tapaaminen. Aloituspalaverin jälkeen sovitaan arviointipalaveri, jossa tarkastellaan tukisuhteen tavoitteiden täyttymistä ja onko tarvetta muuttaa jotakin toiminnassa. AKARin työsopimus on voimassa aina seuraavaan arviointipalaveriin asti. Varsinainen toiminta tukisuhteessa alkaa tutustumisella ja yhdessä miettimisellä mitä tuettava haluaisi tehdä.

Mitä tehtäisiin yhdessä?

AKARit ja tuettavat suunnittelevat yhdessä tapaamiskertojen sisällön. Alle on koottu ehdotuksia mitä tapaamiskerroilla voisi tehdä, jos omat ideat ovat loppumassa. Tuettavat ovat eri-ikäisiä, joten alla on laidasta laitaan ehdotuksia ja kaikessa tekemisessä on mielikuvitus rajana. Toimintaa suunniteltaessa on hyvä ottaa huomioon mahdolliset rajoitteet ja mielenkiinnon kohteet.

- Leikkipuistossa leikkiminen
- Pyöräily
- Frisbee golfin pelaaminen (kiekkoja löytyy Kasvunpilareilta)
- Jutteleminen
- Läksyjen tekeminen yhdessä
- Uiminen
- Kasvunpilareiden toimistolla oleskelu

- Lautapelin pelaaminen
- Videopelien pelaaminen
- Kahvilla käynti
- Elokuissa käynti
- Kirjastossa oleskelu
- Kiipeileminen (esim. Voema, kiipeilyseura Pinarilla)
- Erilaisten harrastusten kokeileminen
- Lapsen tai nuoren kotona oleskelu
- Retkellä käyminen (esim. kodalla makkaranpaisto, tikkupullan paisto)
- Laskettelu/lautailu
- Hiihtäminen
- Geokätköily
- Pokemon go pelaaminen
- Leipominen
- Ruoanlaitto
- Lenkkeily
- Kuntosalilla käynti

Tapauskertomus

Tapauskertomus perustuu todellisiin AKARI suhteisiin. Kertomus on koottu kyselyn pohjalta, johon vastasi tukisuhteessa olevia AKAREITA.

Minni on 13 vuotta. Minnillä on ongelmia sosiaalisten tilanteiden kanssa ja ystävyys-suhteissa, Minni vetäytyy helposti syrjään. Maija on 21-vuotias yliopisto-opiskelija Kuopiossa. Maija ei aiemmin ole ollut tukihenkilönä ja Maijaa jännittää. Tukisuhteelle asetettuja tavoitteita ovat sosiaalisten tilanteiden harjoittelu ja harrastuksen pariin ohjaaminen.

Maijalla on hiljattain alkanut tukisuhde Kasvunpilareiden kautta. Maija on ollut innoissaan päästessään Minnin tukihenkilöksi. Maija ja Minni ovat tavanneet jo pari kertaa ja työskentely on lähtenyt hyvin käyntiin. Maijaa huolettaa, kun Minni ei omatoimisesti ehdota tapaamiskerroille tekemistä. Maija on miettinyt johtuuko tämä alkujännityksestä vai mikä kiikastaa. Maija ei ole kuitenkaan antanut periksi, vaan aina kysynyt mitä Minni haluaisi tehdä? Minni on vastannut yleensä, ettei tiedä mitä haluaa tehdä tai onko pakko. Maija on saanut Minnin kanssa käytyjen keskusteluiden aikana selville, mistä tyttö tykkää. Minni on kertonut tykkäävänsä liikunnallisista jutuista ja haluaisi aloittaa jonkin harrastuksen. Maija on yrittänyt kannustaa Minniä hakeutumaan jonkin harrastuksen pariin. Minni on nostanut näissä keskusteluissa esille jännittävänsä yksin menoa vieraaseen paikkaan ja vieraiden ihmisten keskelle. Maija onkin suunnitellut heidän voivan yhdessä kokeilla erilaisia harrastuksia ja liikuntapaikkoja. Maija on ajatellut seuraavalla kerralla ehdottavansa Minnille eri harrastuskokeiluja. He voisivat yhdessä miettiä minne he ensin menisivät tutustumaan. Kun Minni tutustuisi ensin paikkaan, voisi tämän jälkeen kokeilla tutustumista vaikka urheiluseuran toimintaan.

On tiistai ja Maija odottaa Minniä jäähallin ulkopuolella, heidän on tarkoitus mennä luistelemaan. Minni saapuu paikalle viisi minuuttia myöhässä. Maija tervehtii Minniä ja yllätykseksi tyttö huikkaa takaisin iloisesti. Minni ja Maija menevät jäähalliin ja aloittavat luistimien jalkaan asettamisen. Minnillä on ongelmia nauhojen kanssa ja Maija päättää auttaa. Luistimet saatuaan jalkaan Minni ja Maija lähtevät kohti luistinrataa. Luistelijoita on jonkin verran, muttei liikaa. Yleisvuoroissa saa luistella omaa tahtia ja tehdä vaikka piruetteja kentän keskellä. Minni onkin innoissaan näyttämässä taitojaan Maijalle. Tunnin luistelun jälkeen Maija ja Minni ovat väsyneet ja suuntaavat jäähallin kahvioon limsalle. Minni kertoo pitävänsä luistelusta ja hänellä olleen kivaa. Maija ehdottaa seuraavalle kerralle uimista ja tällä kertaa Minni vastaa myöntävästi Maijan ehdotukselle. Tapaamiskerta päättyi iloisissa ja väsyneissä tunnelmissa. Maija oli iloinen ja tyytyväinen Minnin reaktioon luistelusta ja uskoo seuraavan kerran menevän yhtä hyvin.

Kasvunpilareiden tuki Akareille

Akareita tuetaan heidän työssään erilaisilla tavoilla. Kasvunpilareiden Akari toiminnasta ja Akareiden tukemisesta vastaa Riitta Kokkonen. Akareilla on mahdollisuus saada yksilöohjausta puhelimitse ja kasvatusten Kasvunpilareiden toimistolla. Huoli tuettavasta ollessa suuri siirtyy tuettavan asian eteenpäin vieminen vastuu sosiaalityöntekijälle, joka vastaa jatko toimenpiteistä. Akareille järjestetään ryhmätapaamisia Kasvunpilareiden toimistolla. Ryhmätapaamiset ovat työnohjauksellisia tapaamisia, ryhmätapaamisessa Akari saa vertaistukea muilta Akareilta. Riitta Kokkonen vastaa Akareiden toiminasta ja rekrytoinnista.

Riitta Kokkoseen saa yhteyttä puhelinnumerosta 0400 758 259
Salla Kolmakowiin saa yhteyttä numerosta 040 352 2277